

14 oktober 2014

Till Jordbruksverket
jordbruksverket@jordbruksverket.se
Dnr. 3.4.16-8211/14

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, organiserar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. SRF arbetar med förutsättningarna för boende, arbete och service året runt i landets skärgårdar.

Samrådsyttrande över förslag till Statens jordbruksverks föreskrifter om direktstöd. Dnr. 3.4.16-8211/14

Det tidiga samrådet gäller en översyn av reglerna kring direktstöd till jordbrukare. En formell remiss över förslaget kommer inom kort. Men vi vill redan nu markera några synpunkter.

Bakgrund

Som kort bakgrund för läsare av denna skrivelse kan nämnas att direktstöd till jordbruket beslutas inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik. EU har bestämt att direktstöden ska ändras från och med 2015. Det förslaget nu gäller är hur de ändrade direktstöden ska användas i Sverige. För skärgårdarna är gårdsstödet det mest betydelsefulla.

Gårdsstödet sänks

Gårdsstöd får man för skötsel av jordbruksmark. Tekniken för att få gårdsstöd är att jordbrukaren har nationella stödrätter. Dessa delades ut till brukarna när gårdsstödet infördes år 2005. De som inte fått egna stödrätter, eller som inte har tillräckligt många, kan köpa, hyra eller låna stödrätter från andra jordbrukare. Hur mycket gårdsstöd man sedan fått per hektar beror på vad stödrätterna är värda.

EU kommer att behålla gårdsstödet i den nya jordbrukspolitiken men det görs en del förändringar. Den största är att stödrätternas värde sänks från 2015. Dessutom påbörjas då en utjämning av alla stödrättsvärden. År 2020 ska alla stödrätter ha samma värde.

Nya stöd 2015

När gårdsstödet sänks 2015 införs istället tre nya stöd, med speciella villkor, från och med 2015, finansierade med pengarna som inte längre betalas ut i gårdsstöd. Dessa är:

- Förgröningsstöd
- Stöd till unga jordbrukare
- Nötkreatursstöd

Förgröningsstödet

Detta blir ett stort och viktigt nytt stöd för alla jordbrukare. Alla som söker gårdsstöd måste söka och följa villkoren för det nya förgröningsstödet. Villkoren är mycket detaljerade med krav på att alla ska göra tre särskilda åtgärder som är bra för miljön. De gäller

- att ha flera olika grödor på sin åkermark (minst tre).
- att bevara mängden permanent gräsmark. Mängden sådan mark ska inte minska jämfört med vad som fanns år 2012 eller 2015.
- att ha ytor som är särskilt bra för djur och växter (ekologiska fokusarealer) på sin åkermark, med minst fem procent av sin åkermark.

Unga brukare

Ett nytt arealstöd införs till unga brukare från 2015. Man räknas som ung tills man är 40 år. Detta stöd kan ges i högst fem år.

Nötkreatursstöd

Här handlar det om ett produktionskopplat stöd. Sverige har i många år avstått från den typen av stödformer men väljer nu att införa detta för att motverka nedläggning av jordbruk i bl.a. skogsbygder. Det gäller ett stöd per nötkreatur som är minst ett år gammalt.

Ny definition av betesmark

De nya förordningarna kring direktstöden innebär att definitionen av betesmark och slåtteräng behöver ändras. Den nya definitionen innebär "ett jordbruksskifte som inte är åkermark och som sköts med bete, avslagning eller putsning samt är bevuxet med gräs eller örter som är dugligt som foder".

Om en yta har träd- eller buskskikt och som är svåråtkomliga för djuren eller där tillräcklig mängd gräs och örter inte finns, eller ytor med naturliga impediment såsom berg i dagen, eller har "landskapselement" som inte är bevuxna med gräs och örter, så tänker man göra en proportionell avräkning. Senare ska myndigheterna ange vad som räknas som landskapselement och hur man bedömer storleken på dessa. Är det tillräckligt stort är det inte betesmark. Likaså vill man införa en regel kring täckningsgrad när man summerar summan av flera mindre icke godkända ytor. Är summan över 50 % av skiftet klassas det inte som betesmark. Vid 10-50 % täckning sker ett proportionellt avdrag av arealen.

Marker får vila

Efter år 2015 inför man vissa undantag från kravet på årlig aktivitet. Det gäller bland annat betesmarker och slåtterängar som har åtagande med miljöersättning. Där ska det räcka med aktivitet vartannat år.

Skärgårdarnas Riksförbund synpunkter på förslagen

Vi är i stort positiva till de förslag som presenteras. Vi vill dock peka på några saker som är av särskilt stor betydelse för ett livskraftigt jordbruk i skärgårdarna. Just själva landskapstyperna och brukningsförhållandena i skärgårdarna skiljer sig ofta radikalt från såväl närbeläget fastland som övriga delar av landet.

Gårdsdriften på öarna måste anpassas för frakter av djur och förnödenheter över både land och vatten. Därtill kommer att själva jordbrukslandskapet präglas av extrem småskalighet, stora och många områden med impediment insprängda i jordbruksmarkerna, kraftigt varierande arealer beroende på havsvattenståndet och därtill mycket träd- och buskmarker. Samtidigt är skärgårdslandskapet ett gammalt kulturlandskap där markerna definitivt har både bruknings- och fodervärde och därtill utgör grunden för en delvis unik flora och fauna.

Under de år som nu gått sedan Sverige gick med i EU har skärgårdsjordbruket fått allt svårare att passa in i de allt mer storskaliga systemen. Nya arealmätningar, nya betesmarksdefinitioner och senast trevaren kring indragningar av skärgårdsspecifika stöd inom "Utvald miljö" har dessutom gjort många skärgårdsjordbrukare ganska uppgivna när det gäller fortsatt drift av sina lantbruksföretag. Om det över huvud taget ska kunna gå att fortsätta som skärgårdsjordbrukare måste de allmänna villkoren stabiliseras och förenklas.

Skärgårdarnas betesmarker är speciella

Vidare är det bra att betesmarksdefinitionen justeras. Men här gäller det att se upp. Vi kräver att särskilda hänsyn ska kunna tas för de speciella naturtyper som finns i våra skärgårdar. Vi har tidigare föreslagit att en särskild, nationell betesmarkstyp "skärgårdsbete" ska tas fram. Just för att kunna erkänna de många magra betesmarkerna i skärgårdarna. En sådan betesmark måste tillåtas kunna se olika ut beroende på var utmed Sveriges kust den finns, men det är ändå viktigt att stödnivån och stödformen i det kommande programmet finns. Ett exempel på en form som håller på att etableras inom miljöersättningarna är mosaikmarker. Denna speciella typ av betesmark som är så karaktäristisk i landskapet måste få tillåtas att ligga över stora skiften även om andelen areal som är "bevuxen med gräs eller örter som är dugligt som foder" bara är relativt liten. Det är ju just detta som kännetecknar mosaikmarken. Det är viktigt att inte tvinga fram en byråkratisk fragmentisering och samtidigt missa helheten i landskapet.

Förgröningen

Villkoren verkar rimliga att kunna uppfylla i skärgårdarna eftersom det egentligen bara odlas en gröda, vall, och man har mycket långliggande naturbetesmarker. Enligt tidigare uppgifter ska då kravet på flera grödor utgå. Flera grödor går knappast att begära för eftersom förutsättningar för spannmålsodling som regel saknas, både maskinellt och arealmässigt.

Vart annat år

Det är ett bra förslag att marker med miljöstöd bara ska behöva betas vartannat år. Det innebär flera miljövinster men också bättre möjligheter till god beteshygien, parasitsanering mm.

Unga bönder

Förslaget om konkret insats till unga bönder vill vi stödja.

Produktionskopplat stöd

Ersättningen för nötkreatur är vi positiva till. Vi anser också att stödformen logiskt sett borde omfatta får som är viktiga betesdjur i skärgårdsområdena. Fåren gör till skillnad från många nötkreatur en direkt landskapsvårdande insats eftersom de alltid hålls på bete.

Bengt Almkvist
Ordförande

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND
Borgen 126, 472 95 Varekil
info@skargardarna.se www.skargardarna.se